Patalpos centrinėje dalyje atkasti pamatų fragmentai. 0,21–0,48 m gylyje (H_{abs} 103,64–103,63 m) aptiktą mūrą sudarė dvi stačiu kampu susikertančios, R–V ir Š–P kryptimi orientuotos sienos. Pamatų plotis – 0,5–0,6 m. Išlikusių fragmentų aukštis – 1–1,4 m. Mūryta iš stambių ir vidutinio dydžio akmenų ir plytų (20x?x3,5, 21x11x5, ?x13,5x3 cm). Pamatai datuoti XVIII a. pabaiga – XIX a.

Prie patalpos V sienos, 0,5–0,87 m gylyje aptiktas dar vieno mūro fragmentas. Jį sudarė R–V ir Š–P kryptimi orientuotų sienų kampas. Pamatų plotis – apie 0,5 m, o aukštis – 0,9 m. Mūryta iš stambių akmenų ir raudonos spalvos plytų (?x13–15x7,5–9,5 cm). Tai galėjo būti XVI a. antrojoje pusėje – XVII a. statytos laiptinės ar kitos paskirties priestato fragmentas. Patalpos pamatų, mūrytų iš įvairaus dydžio riedulių ir plytų nuolaužų, įgilinimai yra apie 1,5–3,4 m gylyje.

Registruoti 233 radiniai. Viršutiniame sluoksnyje, iki maždaug 1,3 m gylio surinkti pavieniai buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentai, datuoti XVII–XIX a. Turtingiausias radiniais buvo po juo atidengtas sluoksnis (nuo 1,3 iki 1,9 m gylio). Jame gausu buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentų, datuotų XVI a. II puse – XVII a. Surasta 13-os molinių taupyklių fragmentų. Taip pat rasta geležinė medinio vamzdžio mova, cilindrinės spynos (?) vidinio mechanizmo dalis, plokštinio koklio matricos fragmentas. Įdomiausias radinys – knygos formos molinės gertuvės dalis. 18x14,5x4,5 cm dydžio gertuvė dengta žalia glazūra, gausiai ornamentuota, su įrėžtu užrašu „PAN PAWLOWSKI Z LUCKA“. Gertuvė datuota XVII a. antrąja puse – XVIII a. (?).

INVESTIGATIONS AT THE PILIES STREET 42–1

During the archaeological investigation performed in the premises located at the Pilies Str. 42–1 (Vilnius) an area of 21 m^2 was investigated. The cultural layer was 3.8 m thick. The upper layer (going down to about 1–1.3 m) was dated to the 18th–19th century. The middle layer (in the depth from 1.3 m to 2 m) was dated to the second half of the 16th–17th century. The lowest layer contained no archaeological finds. Presumably it formed in the first half of the 16th century. Fragments of foundations datable to the second half of the 18th–19th century and earlier ones datable to the second half of the 16th–17th century were discovered.

TYRINĖJIMAI ŽEMAITIJOS G. 13/10

Robertas ŽUKOVSKIS

2004 m. mėn. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Žemaitijos g, 13/10, prie buvusio PRI pastato, pastatyto 1944 m. nugriautų pastatų vietoje. Tyrinėjimų tikslas – nustatyti ankstesnio užstatymo ribas Žemaitijos ir Šiaulių gatvėse. Tyrinėjimų metu buvo kasta 1 perkasa Žemaitijos g. ir 3 šurfai Šiaulių g. Bendras tirtas plotas – 81 m^2.

Perkasa I (2–4,5x22 m) tirta Žemaitijos g. važiuojamosios dalies P pusėje. Ji orientuota R–V kryptimi. Per 7–8 m nuo Žemaitijos g. 13/10 pastato ŠR kampo aptiktas ankstesnio pastato ŠR kampas. Mūro liekanos atsidūrė dabartinėje Žemaitijos–Šiaulių g. sankirtoje. Pamatų paviršius atidengtas vos 0,3–0,4 m gylyje (H_{abs} 116,30–116,17 m). Buvusio pastato

R siena orientuota ŠV–PR kryptimi, link išlikusio 330 posesijos P korpuso PR kampo. Atkasto mūro ilgis – apie 2 m, plotis – 1,05 m. Sumūrytas iš 22x11x4,5, 22,5x10,5x5,5, 23x10,5x6 cm dydžio plytų. Pamatai ties pastato kampu buvo atkasti iki 0,5–0,6 m gylio. Pamato apačia, nesant galimybei plėstis, nepasiekta.

Buvusio pastato Š siena orientuota R–V kryptimi, išilgai dabartinės Žemaitijos gatvės, po jos važiuojamąja dalimi. Mūro paviršius – 0,29–0,46 m gylyje (H_{abs} 116,30–116,13 m). Plotis – 0,93–1,02 m. Fragmento ilgis – apie 5,7 m. Jis sumūrytas iš klasicistinių plytų (20,5x10,5x4, 22x11x4,5, 23x10,5x6 cm). Išorėje pamatas formuotas iš akmenų mūro.

4,5 m atstumu nuo vidinio nugriauto pastato kampo atkastas apie 1,4 m ilgio, 0,98 m pločio tarpinės sienos fragmentas. Paviršius – 0,32–0,52 m gylyje. Atkastieji mūrai datuotini XIX a. pirmąja puse ir priskiriami statiniams, formavusiems 330 posesijos užstatymą.

Nustatyti pamatų įgilinimą pastato išorėje nebuvo galimybės dėl gatvės aptvėrimo apribojimų. Todėl bandyta gilintis patalpos viduje, griuvenomis užverstame rūsio V kampe. Prie Š sienos išryškėjo buvusios rūsio laiptinės (1,46 m pločio) kontūras.

Maždaug 1,5 m gylyje stambias griuvenas pakeitė juoda žemė su smulkiomis griuvenomis, buitinės keramikos, stiklinių indų šukėmis. Įžemio pasiekti nepavyko.

Toliau į V atkastas mūro su dviejų šviesiangių angomis fragmentas. Jų ilgis – 5,1 m, plotis – apie 1,15 m. Šviesiangių angų plotis – 1,38–1,45 m. Atstumas tarp jų – 2,28 m. Mūro fragmentas priskiriamas XIX a. viduriui – šio laikotarpio statybos pėdsakai aptikti išorinėje pamato pusėje. XX a. pradžioje rekonstruojant rūsius, patalpose daryta plytų apdaila.

Rūsys užpiltas pilka žeme su stambiomis griuvenomis, statybine geležimi ir buitinėmis šiukšlėmis. Pasiekus 3 m gylį (H_{abs} 113,65 m) iškilo pavojus, kad gali nuslinkti P sienelė – darbus teko nutraukti. Buvusio rūsio vietoje pasiekti įžemio nepavyko. Neaptikta ir vertingų archeologinio sluoksnio horizontų.

Perkasos V dalyje atkastas nedidelis arkinio pamato fragmentas, orientuotas V–R kryptimi. Jis 3,02 m ilgio, 0,7–1 m pločio, o maksimalus išlikęs aukštis – 1,58 m. Mūro viršus atkastas 0,44 m gylyje (H_{abs} 116,15 m). Plytos buvo 27x11,5–12,5x5 cm dydžio. Tai seniausias perkasoje aptiktas mūro fragmentas, datuojamas XVIII a. viduriu.

Patalpos V dalyje 1,9–2 m gylyje (H_{abs} 114,75–114,55 m) pasiektas smėlio įžemis. Pagal negausius archeologinius radinius apatiniai kultūrinio sluoksnio horizontai šioje perkasos dalyje datuojami XVII a.

Perkasoje I surinkti negausūs archeologiniai radiniai (iš viso inventorinti 35). Didžioji dalis radinių XIX–XX a. pirmosios pusės, kai kurie gali būti XVIII a., keletas radinių – iš apardytų XVII a. sluoksnių.

Šurfai 1–3 kasti Šiaulių g. V dalyje, pėsčiųjų zonoje (tirtas 21 m^2 plotas). R šurfų dalyje 0,4–0,6 m gylyje aptikti nedideli mūrų fragmentai, orientuoti Š–P kryptimi. Mūrai datuoti XIX a. pirmąja puse. Jų kryptis sutampa su ašimi, kurią galima nuvesti nuo atkasto pastato kampo Žemaitijos–Šiaulių g. sankirtoje iki išlikusio 330 posesijos P korpuso kampo. Galima teigti, jog tai nugriauto V posesijos korpuso R sienos pamatų likučiai. Pamatų pločio ir jų įgilinimo nustatyti nepavyko. Archeologinių radinių bei vertingo, nesuardyto kultūrinio sluoksnio šurfuose nesurasta.

Archeologinių tyrinėjimų metu nustatyta tiksli Žemaitijos–Šiaulių g. kampo užstatymo riba, atitinkanti senus XIX–XX a. pirmosios pusės planus. Prie Žemaitijos ir Šiaulių gatvių stovėję korpusai turėjo rūsius, kurie, nugriovus pastatus, užpilti griuvenomis.

INVESTIGATIONS AT THE ŽEMAITIJOS STREET 13/10

In summer 2004 during the archaeological excavations performed at the corner of the Žemaitijos Str. and the Šiaulių Str. (Žemaitijos Str. 13/10) an area of about 81 m^2 was investigated. During the investigation a fragment of the foundation of the external walls of the southern and eastern blocks of the preceding buildings (former possessions No. 330 and 331) were discovered. They attributed to four construction stages: the 18th century, the first half of the 19th century, the mid 19th century and the 20th century reconstruction. The cultural layer was about 2–3 m thick. The earliest cultural layer (of the 17th century) was destroyed during construction works performed in the 18th–20th century. Most of the finds collected dated to 19th – the first half of the 20th century.